

Придбання предмета злочинного посягання (збирання, знахідка, викрадення, купівля, обмін, отримання у подарунок).

Переміщення предмета злочинного посягання за межі зони відчуження (тим самим шляхом, яким порушник потрапив до зони, іншим шляхом, переміщення предмета в інше місце з метою здійснити переміщення іншим разом, передавання на зберігання іншим особам).

Розпорядження предметом злочинного посягання за межами зони відчуження (продаж, дарування, використання для власних потреб, передавання іншим особам предмета злочинного посягання), приховування слідів злочинної діяльності.

На спосіб вчинення злочину впливають чинники, які притаманні спеціальному режиму зони відчуження: ступінь захищеності периметру території, стан засобів охорони на території (камери спостереження, сигналізація). Спосіб учинення злочину пов'язаний з особою правопорушника, оскільки він часто залежить від таких характеристик: зв'язок особи (у минулому чи на теперішній час) із зоною відчуження: робота, проживання на суміжних територіях, родичі в зоні відчуження (стихійні поселенці), обізнаність про територію (дороги, ландшафт, розміщення об'єктів), недоліки охорони периметру, робота, пов'язана із забезпеченням режиму радіаційної безпеки (поліція, прокуратура, СБУ, прикордонна служба) тощо.

Ікаєв Андрій Русланович,

здобувач аспірантури Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗЛОЧИННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування злочинів знаходить свій вираз у вирішенні ряду завдань, у тому числі нормативно-правовому, організаційно-технічному та науково-методичному супроводженні діяльності з розслідування окремих видів злочинів; розробці нових й удосконаленні існуючих техніко-криміналістичних засобів, методів та методик та ін.

Під час вирішення конкретних практичних завдань кримінального провадження вказана діяльність виражається у: фіксації ходу і результатів проведення процесуальних, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; виявленні, фіксації, збиранні, дослідженні слідів злочину, інших речових доказів; веденні систем кримінальної реєстрації та криміналістичних обліків; сприянні розшуку і встановленню осіб, які вчинили злочини; залученні

спеціальних знань, а саме відповідних спеціалістів до проведення процесуальних, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій з метою застосування технічних засобів і методів виявлення, вилучення та фіксації доказової інформації; залученні експертів та проведенні експертиз та ін. Погоджуємося з думкою Ю. М. Черноус, що підхід щодо застосування широкого кола технічних засобів узгоджується із потребами розслідування злочинів, використанням нових технічних засобів та методів. Реалізація техніко-криміналістичного забезпечення стосується різних питань, пов'язаних із залученням спеціальних знань, участю спеціалістів (зокрема, інспекторів-криміналістів) при проведенні слідчих (розшукових) дій, вилученням речових доказів, наступним проведенням судових експертиз [1, с. 55-56].

Під час розслідування злочину, передбаченого ст. 304 КК України, що полягає у втягненні неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жebraцтвом, азартними іграми, техніко-криміналістичне забезпечення має свої особливості.

Наприклад, під час проведення слідчих (розшукових) дій, у тому числі огляду місця події під час розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, зазвичай застосовують наступні техніко-криміналістичні засоби:

1. Засоби, запозичені з загальної техніки і використовувані в криміналістиці без усяких змін. Це вимірювальні прилади (лінійки, рулетки, штангель циркуль, лупи, фотоапарати, звукозаписна, відеозаписуюча апаратура та ін.);

2. Засоби, запозичені з інших галузей науки і техніки і пристосовані для криміналістичних цілей (лупи, на яких нанесені спеціальні сітки для дослідження папілярних візерунків та ін.);

3. Засоби, спеціально, розроблені для криміналістичних цілей. Наприклад, пересувні криміналістичні лабораторії.

Відповідно до цільового призначення, застосовуються наступні техніко-криміналістичні засоби:

1. Засоби фіксації. Це фотоапаратура, апаратура для звуко- і відеозапису, що застосовується для засвідчення обставин на місці проведення слідчої (розшукової) дії (місця події, обшуку, слідчого експерименту та ін.), а також різних слідів і об'єктів, що мають значення для кримінального провадження.

2. Засоби виявлення невидимих і маловидимих слідів та інших об'єктів. До них відносяться лупи, у тому числі спеціальні криміналістичні з підсвічуванням, різні порошки, як звичайні (алюмінію, графіту, сажі, окису цинку), так і на магнітній основі

(залізо, відновлене воднем, рубін, сапфір, агат), набори засобів для виявлення слідів пальців парами йоду, реактиви нінгідрина й азотнокислого срібла. До даної групи відносяться також прилади й інструменти для виявлення і вилучення мікрооб'єктів (мікропилососи, мікропінцети, липкі плівки та ін.). Не слід забувати й засоби для вилучення запахових слідів (одорологічні валізи).

3. Пошукові засоби для виявлення різних об'єктів, що можуть мати значення речових доказів (магнітний підйомник, трали, щупи, ультрафіолетові освітлювачі, електронно-оптичні перетворювачі тощо).

4. Засоби фіксації (копіювання) і вилучення слідів (рук, ніг, зубів, транспортних засобів.). Найбільш розповсюдженими такими засобами є: гіпс (для виготовлення зліпків зі слідів взуття, протекторів автомашин і інших великих об'єктів), силіконові пасти для фіксації дрібних слідів (знарядь злочину, невеликих ділянок слідів взуття), пластилін, лаки в аерозольному виконанні для закріплення слідів на сипучих поверхнях, наприклад, піску.

5. Засоби для одержання відбитків пальців у живих осіб: типографська фарба, дактилоскопічна подушка, плата, гумові валики і спеціальні пластини для розкочування фарби, дактилоплівки, дактилокарти.

6. Засоби для виготовлення композиційних портретів. Це фоторобот і комп'ютерна система складання композиційних портретів.

7. Універсальні засоби: уніфіковані валізи і пересувні криміналістичні лабораторії, призначені для використання при огляді місця події і при проведенні інших слідчих (розшукових) дій. Так, наприклад, валіза експерта-криміналіста, призначена для транспортування та зберігання технічних засобів, що використовуються під час пошуку, огляду, вилучення слідів на місці події.

8. Засоби для систематизації і видачі криміналістичної інформації. Це різні картотеки і колекції (слідів рук, взуття, транспортних засобів, злочинів, підроблених грошей і документів і ряд інших), а також електронно-обчислювальні машини, використовувані для їхнього ведення, якщо виправдано їхнє застосування.

9. Засоби для лабораторного дослідження речових доказів.

Зі сказаного вище видно, що правоохоронні органи мають у своєму розпорядженні досить великий арсенал техніко-криміналістичних засобів. Криміналістична техніка повинна ефективно впливати на стан боротьби зі злочинністю, безпосередньо – розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.

Разом з цим, як показує практика, у питаннях забезпечення правоохоронних органів техніко-криміналістичними засобами, впровадження їх у практичну діяльність, аналіз їхнього використання значно відстають від пред'явлених вимог. Тому, на наш погляд, робота з техніко-криміналістичного забезпечення правоохоронних органів повинна бути істотно поліпшена. Тому поряд із техніко-криміналістичним забезпеченням розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, слід розглядати такі пов'язані складові як нормативно-правове, наукове та організаційне забезпечення.

Список використаних джерел

1. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Дякін Ярослав Олександрович,
ад'юнкт кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ У СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ ЗЕМЛЕЮ

Ефективність проведення експертизи та ціннісне значення висновків у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею напряду залежить від дій слідчого, спрямованих на використання висновку експерта як доказу у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею. Чим вищий тактико-методичний рівень, тим якісніша інтелектуальна і технічна оснащеність, і чим вище активність слідчого, тим результативніше проведені слідчі дії й розслідування в цілому [1, с. 151]. Зазначене безпосередньо стосується і дій слідчого, які він вчиняє для використання висновку експерта як доказу у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею. Такі дії слідчого можна умовно поділити на етапи: початковий; наступний; заключний.

Початковий етап включає в себе застосування спеціальних знань слідчим у сфері розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею; збір документів, необхідних для проведення експертизи шляхом проведення тимчасового доступу до